

SCHAUKELWAGEN van Hans Brockhage

In mei 2006 dook kinderspeelgoed op in de catalogus Modernes Design van Quittenbaum Kunstauktionen te München. Behalve een grote, uit stof vervaardigde neushoorn die eind jaren zestig als therapeutisch speeldier in de DDR was ontworpen door Renate Müller, wakte nog een item uit voormalig Oost-Duitsland de aandacht: de Schaukelwagen die Hans Brockhage in 1950 ontwierp. De kunstenaar (1925 - 2009) die ruim een halve eeuw met hout werkte, kwam niet toevallig met dit materiaal in aanraking. Hij was geboren en getogen in het Ertsgebergte dat Duitsland en Tsjechië over een afstand van honderdvijftig kilometer scheidt. Toen de zilver- en tinmijnen waaraan de streek zijn naam ontleende, uitgeput raakten, legde de bevolking zich noodgedwongen toe op het bewerken van het ruimschoots aanwezige beuken- en lindehout. Van design was geen sprake want de lokale productie bestond hoofdzakelijk in het ambachtelijk vervaardigen van notenkrakers, houten poppetjes (Räuchermännchen) en schaakstukken. Brockhages kunstenaarschap en zijn oeuvre in hout worden uitvoerig besproken in de monografie Umgang mit Holz, maar de Schaukelwagen neemt een aparte plaats in. Hij was gewoon bedoeld als gebruiksartikel, net als de houten stoelen die hij ontwierp. De schommelwagen ontstond overigens niet in de houtrijke geboorteregio van Brockhage, maar in Dresden. Hier studeerde hij na een opleiding als houtdraaier en houtbewerker aan de Hochschule für

Werkkunst en de Hochschule für Bildende Künste (HfBK) waar onder meer Marianne Brandt en Mart Stam doceerden. Laatst genoemde begeleidde een seminar over speelgoed en zou over het hobbelpaard waaraan Brockhage werkte, in zijn beste Duits, hebben gezegd: “Wenn Pferd fällt um, ist Pferd tot. Du mußt machen Pferd, das nicht tot ist, wenn fällt um”. Het omvallen was te voorkomen door een lagere schommel te maken met een bredere basis

en in samenspraak met Erwin Andrä die het ontwerp van het stoeltje begeleidde, ontstond de schommelstoel annex speelgoedauto. Het frame van de originele Schaukelwagen heeft een lengte van ca. één meter en is uit blank beukenhout vervaardigd; het stoeltje is van gebogen multiplex (plywood); de wieltjes, vaak rood, zijn voorzien van massieve rubberen bandjes. De productie is vanaf 1951 in handen van verschillende bedrijven geweest, aanvankelijk VEB Holzspielwarenwerke Ohrdruf en later Siegfried Lenz in de DDR. Het speeltje leek wat vergeten totdat de firma Werkform GmbH te Langenau in 2011 de licentie verwierf en het wagentje weer

voor ruim € 400,- op de markt bracht. Prijzen voor vintage-exemplaren variëren, maar voor circa € 500,- moet een mooie, authentieke Schaukelwagen te bemachtigen zijn, vergelijkbaar met die van het Rijksmuseum te Amsterdam of MoMA te New York.

Peter van Ardenne

